

проблему больш шырокага маштабу: выпускнікі не могуць прымяняць на практыцы тую суму ведаў, якую яны атрымалі за гады вучбы. Аб'ём гэтых ведаў не дазваляе ўбачыць праблему ў яе генезісе, развіцці і шматбаковых узасмасувязях з навакольным асяроддзем. Толькі людзі творчыя знаходзяць вырашэнне гэтай праблемы. Адсюль вынікае, што перад педагогічным калектывам універсітэта стаіць задача больш мэтанакіраванага выхавання актыўнага суб'екта творчай сацыякультурнай дзейнасці. І перш за ўсё неабходна зыходзіць з уяўлення, што творчасць - гэта самадзейнасць і самастойнасць, умение рацыянальна арганізаваць сваю работу, крытычна ацаніць раней зробленае, здольнасць вырашыць неформальна звычайныя задачы.

Багаты матэрыял у гэтым плане дае вывучэнне беларускай народнай педагогічнай спадчыны. Аналіз выхаваўчага патэнцыялу народных традыцый дазваляе актывізаваць пазнавальную дзейнасць студэнтаў, развіць патрэбнасць у пашырэнні сваіх ведаў аб культурным набытку народа. Важным момантам у фарміраванні творчага багажу будучых культуралагаў з'яўляецца выкарыстанне такіх прыёмаў навучання, як параўнанне мэт, формаў і метадаў выхавання, ужываемых у народнай педагогіцы, з рэкамендацыямі сучаснай педагогічнай навукі. Пры гэтым студэнт мае магчымасць вызначыць тыя элементы этнапедагогікі, якія ўвайшлі ў сучасную педагогічную навуку і практыку, а таксама адзначыць, што, на яго погляд, аказалася яшчэ не запатрабаваным, што неабходна адрадыць.

Трэба адзначыць, што прыём дазваляе стварыць і падтрымліваць у аўдыторыі камфортныя зносіны са студэнтамі, стымулюе іх пазнавальную актыўнасць, стварае атмасферу станоўчых эмоцый і творчасці.

На развіццё творчага мыслення накіравана і сістэма заданняў для самастойнай працы студэнтаў, якая прадуладжвае вывучэнне і апісанне выхаваўчых традыцый у розных рэгіёнах Беларусі. Накіроўваючы увагу аўдыторыі на спецыфіку этнапедагогікі, выкладчык падводзіць студэнтаў да вызначэння вядучых нацыянальных рыс беларускага народа, параўнання іх з агульначалавечымі выхаваўчымі каштоўнасцямі. Знамянальна, што адказы на прапанаваныя ў такой пастаноўцы пытанні нельга знайсці ў падручніках, яны патрабуюць самастойнага супастаўлення даных многіх дысцыплін, параўнання мэт і зместу выхаваўчага працэсу на розных этапах гістарычнага развіцця як рэспублікі, так і сусветнага супольніцтва. Відарочна, што ў такім выпадку адсутнічае глеба для дагматычнага мыслення, але вельмі пашыраецца прастора для дыялектычнага, гібкага творчага мыслення.

Як сведчыць практыка, ужыванне падобных метадаў навучання, перанос акцэнта на самастойны пошук студэнтамі адказаў на актуальныя пытанні дазваляюць вырашаць праблемы пераадолення разрыву паміж тэарэтычнымі ведамі і прафесійнай дзейнасцю будучых спецыялістаў.

Бяспалая М.А.,
дацэнт

ВЫВУЧЭННЕ ПЫТАННЯ АБ КРЭЎСКАЙ УНІ ў КУРСАХ НАЦЫЯНАЛЬнай І СУСВЕТНАЙ ГІСТОРЫІ

У курсах як нацыянальнай, так і сусветнай гісторыі вывучаюцца пытанне аб Крэўскай уніі, заключанай паміж Вялікім княствам Літоўскім і Польскім каралеўствам у 1385 г. На першы погляд тут усе ясна, у студэнтаў не ўзнікае асаблівых цяжкасцей пры вывучэнні гэтай тэмы. Але гэта на першы погляд. Адны гісторыкі, напрыклад У.Ігнатоўскі, В.Ластоўскі, канцэнтруюць увагу на аналізе вынікаў уніі для княства, на пытанні захавання палітычнай самастойнасці. Другія, напрыклад В.Насевіч, канстатуюць факт уніі, разглядаюць яе падрыхтоўку і змест. Але такі падыход да гэтага пытання ўяўляецца аднабаковым. Яно патрабуе аналізу пазіцый усіх зацікаўленых бакоў. Калі на лекцыі можна абмежавацца канстатацыяй фактаў, то семінарскія заняткі даюць магчымасць калектывнаму пошуку гістарычна правільных вывадаў. Праўда, адной з галоўных складанасцей у вывучэнні тэмы з'яўляецца адсутнасць дакладнага тэксту Крэўскай уніі.

Абавязкова трэба адзначыць, што ў польскіх гісторыкаў свой погляд на унію. У «Гісторыі Літвы» І.Ахманьскага прама гаворыцца, што пад напорам крыжакоў Вялікае княства Літоўскае пасля смерці князя Альгерда стала слабей, а ў час канфлікту паміж Ягайлам і Кейстутам перажывала выразны крызіс, менавіта таму яно было зацікаўлена ў саюзе з Польшчай. Але ў аслабленні Вялікага княства Літоўскага можна сумнявацца, бо напярэдадні заключэння уніі Ягайла з дапамогаю Вітаўта захапіў тры крыжацкія замкі, нанес ордэну вялікія людскія страты.

Цяпер паглядзім на факт Крэўскай уніі з пункту гледжання еўрапейскіх гісторыкаў. У XIV ст. знешнепалітычнае становішча Польшчы было даволі складаным, таму што з поўначы актыўны націск на яе пачалі аказваць крыжакі. На захадзе працягвалася нямецкая каланізацыя. Адзін з самых вядомых гісторыкаў сучаснасці А.Дж.Тойнбі ў сваёй вядомай працы «Постижение истории» выказаў адназначны погляд на збліжэнне Польшчы з Вялікім княствам Лі-

тоўскім. Ён пасаў, што Польшча адна не змагла супрацьстаяць крыжакам. Давялося шукаць саюзнікаў у гэтай барацьбе. Першым поспехам польскай дыпламатыі стаў саюз з венгерскім каралём. Але гэты саюз праіснаваў толькі з 1370 г. да 1382 г. і распаўся, паколькі інтарэсы бакоў не супадалі. Асабліва ўмацаваў становішча Польшчы дынастычны шлюб польскай каралевы Ядвігі з вялікім князем літоўскім Ягайлам. Як бачым, пазіцыя акрэслена выразна, і саюз з Літвой быў выгадным ў першую чаргу Польшчы.

Не так даўно аналагічная думка была выказана М.І.Ермаловічам у рабоце «Старажытная Беларусь. Віленскі перыяд». Прывядзем вытату: «Бжэспрэчна, што збліжэнне Польшчы і Вялікага княства Літоўскага было ўзаемавыгаднай справай. І ўсе ж яно было больш выгадным для Польшчы. Пра гэта красамоўна сведчыць ужо тое, што якраз ёй і належыла ініцыятыва. І сапраўды, Польшча ўсе больш, змагаючы ад барацьбы з крыжакамі, паступова трапіла свае землі». Збліжэнне Вялікага княства Літоўскага з Польшчаю пачалося яшчэ з часоў Гедыміна. Крэўская унія яно толькі аформіла, даўшы знішчэлівыя і вясныя турбот княству.

Затое адназначна можна сказаць, што заключэнне уніі было зусім не выгадна ордаму крыжакоў. Ён аб'яўляе рапэнне польскага сейма незаконным, па ўсёй Германіі рассылаюцца ганцы з паведамленнем, што Польшча імкнецца аб'яднацца з Літвой, каб самой стаць зьвязчэнкай. Таму для выратавання хрысціянства ў хуткім часе ў Прусію пачалі збірацца ўзброеныя паломнікі. У канцы жніўня 1385 г. сам магістр узначаліў паход супраць Вялікага княства. Такім чынам, карыстаючыся нават толькі гэтымі фактамі, на лекцыях і семінарскіх занятках можна дакладна паказаць зацікаўленасць Польшчы ў саюзе з Вялікім княствам Літоўскім.

Ліпень Я.П.,
дацэнт

ПРАБЛЕМЫ ЎЗАЕМАСУВЯЗІ Ў ВЫКЛАДАННІ БЕЛАРУСАЗНАЎЧЫХ ДЫСЦЫПЛІН

На сучасным этапе асноўная ідэя канцэпцыі беларусазнаўства заключаецца ў наданні ўсёй сістэме адукацыі нацыянальнай асновы, што патрабуе стварэння новых праграм, дапаможнікаў, іншых сродкаў навучання з улікам сучаснага вопыту. Этнаграфія, фальклор, краязнаўства, іншыя беларусазнаўчыя дысцыпліны неабходна вывучаць не толькі як сляянскую, але і агульнабеларускую спадчыну.

Зараз асобныя беларусазнаўчыя дысцыпліны пачалі выкладацца ў школах, ліцэях,

гімназіях, вучні якіх у хуткім часе стануць студэнтамі Беларускага ўніверсітэта культуры. Па-першае, спецыфіка ўніверсітэта культуры патрабуе мець на ўвазе тое, што, акрамя такіх дысцыплін, як этнаграфія, фальклор, краязнаўства, этналінгвістыка, на спецыяльных кафедрах выкладаюцца дысцыпліны, асноўныя для кожнай спецыялізацыі: фальклорны тэатр, народная музыка і спевы, народныя танцы, народныя святы і абрады, традыцыйныя рамёствы і інш. Адсюль высноўваюцца метадычныя задачы: больш лагічны парадак выкладання дысцыплін, іх класіфікацыя, вызначэнне назваў, напрамкаў, асноўных тэм і г.д.

Этнаграфія як больш шырокая навука, што разглядае матэрыяльную і духоўную культуру народа, на наш погляд, павінна выкладацца на першым і другім курсах, а не на трэцім, як зараз, фальклор і іншыя - пасля этнаграфіі. Грунтуючыся на гэтых дысцыплінах, абшпіраючыся на іх, спецыяльныя кафедры будуць будаваць свае праграмы, паглыбляючы той ці іншым раздзелам этнаграфіі і фальклору ў залежнасці ад спецыялізацыі.

Неабходна таксама больш дакладна вызначыць назву дысцыпліны, якая вывучае фальклор. У шырокім сэнсе фальклор уключае славесную творчасць, музыку, танцы, гульні, рамёствы, нават архітэктурную і інш. Так разглядаць фальклор прывянавалі і ўдзельнікі нарады дзяржаўных экспертаў па захаванню фальклору пры ЮНЕСКА, якая адбылася 1 сакавіка 1985 г. (гл.: Восточно-славянскі фальклор: Словарь научной и народной терминологии. - Мн., 1993. - С.376 - 377). У вузкім значэнні - гэта вусна-паэтычная творчасць, што набліжае яе да літаратуры, пра што сведчыць і змест падручніка «Беларуская вусна-паэтычная творчасць» (Мн., 1988). У сусветнай літаратуры, у тым ліку і славянскай, адсутнічае агульная дэфініцыя тэрміна «фальклор», што адбываецца і на дакладнай класіфікацыі тых ці іншых тэрмінаў. Напрыклад, ужываючы словы «від» і «жанр», мы разумем адно і тое ж, таму што слова французскага паходжання «жанр» азначае «род», «від».

Трэба звярнуць увагу і на сувязь фальклору і міфалогіі. У слоўніках міфалогія тлумачыцца як накірунак, частка фалькларыстыкі, якая адлюстравана ў фальклорных жанрах: легендах, паданнях, казках і іншых, а таксама ў абрадах. Таму нельга штучна адрываць міфалогію ад фальклору, выкладаючы іх паасобку, на розных курсах, нават міфалогію раней. Гэты механічны падзел не дае магчымасці дакладнага ўжывання тэрміналогіі, класіфікацыі, падрыхтоўкі паўнацэнных пытанняў да іспытаў па міфалогіі. На наш погляд, неабходна аб'яднаць фальклор і міфалогію ў адну дысцыпліну, выкладаць іх ва ўзаемасувязі. Гэта ўжо зроблена